

مهندس گودرز شیدایی

« دومین مدیرکل دفتر فنی مرتع »

مهدی زهدی *

* پژوهشگر منابع طبیعی و عضو پیشین شورای عالی جنگل، مرتع و آبخیزداری
mezohdi@yahoo.com

دانشمندان ایرانی

◀ مدیریت دولتی مرتع در ایران بیش از شش دهه قدمت دارد. از اوایل دهه ۱۳۳۰ با تشکیل واحدی در بنگاه جنگل‌ها، به مرور توجه به مرتع و مدیریت علمی وسیع‌ترین عرصه‌های منابع طبیعی در ایران مورد توجه قرار گرفت. پس از تشکیل وزارت منابع طبیعی در سال ۱۳۴۶ شمسی، واحدهای فعال مرتبط با مرتع، تجمیع و دفتر فنی مرتع شکل گرفت. مهندس جواد ایرانفر اولین مدیرکل دفتر فنی مرتع بود که این مسئولیت را تا خرداد ۱۳۴۹ بر عهده داشت. پس از

ایشان با ابلاغ وزیر منابع طبیعی در تاریخ ۲۳ خرداد ۱۳۴۹ مهندس گودرز شیدایی به‌عنوان دومین مدیرکل دفتر فنی مرتع منصوب شد.

مهندس گودرز شیدایی در تاریخ چهارم آذر سال ۱۳۱۲ در شهر رشت متولد شد. ایشان پس از پایان دوران دبیرستان، در سال ۱۳۳۱ در دانشکده کشاورزی دانشگاه تهران (کرج) در رشته مهندسی کشاورزی پذیرفته و در خرداد ۱۳۳۵ موفق به اخذ درجه لیسانس در رشته مهندسی کشاورزی شد و چند ماه پس از فارغ‌التحصیلی در تاریخ اول مهر ماه ۱۳۳۵ به

شکل ۱- مهندس گودرز شیدایی در سال ۱۳۸۷

شکل ۳- مهندس گودرز شیدایی در سال ۱۳۵۴

شکل ۲- مهندس گودرز شیدایی در سال ۱۳۴۱

شد. در همین ایام ایشان ریاست طرح مشترک بررسی‌های مراتع را بر عهده گرفت. این طرح با همکاری سازمان ملل متحد (F.A.O) در ایران اجرا می‌شد و هانری پابو نیز از اول دی ماه سال ۱۳۴۳ به‌عنوان مأمور رابط، همکاری خود را در طرح یادشده آغاز کرده بود، او همکاری و ارتباط نزدیکی با مهندس شیدایی داشت. مهندس شیدایی در سال ۱۳۴۴ و با استفاده از بورس تحصیلی، دوباره به مدت ۱۵ ماه به آمریکا رفت و در تاریخ ۱۹ مارس ۱۹۶۸ (۲۹ اسفند ۱۳۴۶ شمسی) موفق به اخذ مدرک فوق‌لیسانس علوم مرتع (Range Science) از دانشگاه ایالتی کلرادو آمریکا با رساله‌ای با عنوان زیر شد:

Relative time required to overcome dormancy for six warm season grass varieties.

پس از اتمام دوره تحصیل و بازگشت به ایران، دوباره به‌عنوان مدیر طرح بررسی‌های مراتع کشور و مشاور عالی وزیر در وزارت منابع طبیعی خدمت خود را ادامه داد. در سال ۱۳۴۹ به موجب حکم مورخ بیست و سوم خرداد همین سال از سوی وزیر منابع طبیعی به سمت مدیرکل دفتر فنی مرتع منصوب شد. در مهر ماه سال ۱۳۴۹ اولین کنفرانس مرتع‌داری با عنوان «کنفرانس آموزشی مراتع برای دامداران و کادر فنی مرتع» با حمایت سازمان پیمان

استخدام بنگاه جنگل‌ها درآمد. یک سال بعد به سرچنگلداری ساری اعزام و در گروه عمران مشغول و در سال ۱۳۳۷ به‌عنوان رئیس گروه عمران سرچنگلداری ساری منصوب شد. بین سال‌های ۱۳۳۵ تا ۱۳۳۶ دوره کلاس‌های تخصصی جنگل را در دانشکده کشاورزی دانشگاه تهران گذراند و براساس مدرک تحصیلی صادره، در تاریخ ۲۴ فروردین سال ۱۳۳۹ شمسی با توجه به اتمام تحصیلات در دوره کلاس تخصصی جنگل موفق به اخذ درجه فوق‌لیسانس مهندسی جنگل از دانشگاه تهران شد. در سال‌های ۱۳۳۹ تا یک دهه بعد، در آموزشگاه عالی جنگل و مرتع گرگان دروس مختلف منابع طبیعی را برای دانشجویان این آموزشکده تدریس کرد. در این میان در تاریخ ۳۰ ژانویه ۱۹۶۲ میلادی (دهم بهمن سال ۱۳۴۰) شمسی موفق به اخذ مدرک فوق‌لیسانس در رشته مهندسی جنگل از دانشگاه ایالتی لوئیزیانای آمریکا شد، عنوان رساله او A Study of timber extraction problems in Iran بود.

در سال ۱۳۴۲ ناظر اجرای طرح‌های جنگلداری در اداره جنگلداری ساری شد و در همان سال به سمت رئیس دایره پارک‌ها و اداره جنگل‌کاری منصوب گردید. در سال ۱۳۴۳ به ستاد سازمان جنگلبانی آمد و به سمت رئیس اداره آبخیزداری و حفاظت خاک و مسئول ایستگاه بررسی‌های کرج در اداره کل مراتع منصوب

شکل ۵- سال ۱۳۵۵ در زمان مسوولیت معاونت اجرایی سازمان

شکل ۴- مجموعه مقالات دومین کنفرانس کارشناسان مرتع کشور در بهمن ۱۳۴۹

از:

- بازدید از جنگل‌های اطیش و آلمان در سال ۱۹۶۲ میلادی
- شرکت در کنگره مرتع‌داری در سال ۱۹۷۰ میلادی در سورفرز پارادایس استرالیا
- شرکت در کنفرانس جنگلبانی در سال ۱۳۵۱ شمسی در بوینوس آیرس آرژانتین
- شرکت در دوره آموزشی مطالعه ظرفیت و طبقه‌بندی مراتع در آمریکا در سال ۱۳۵۲ شمسی
- شرکت در کنفرانس مرتع‌داری بنیاد فورد در بیروت لبنان در سال ۱۹۷۵ میلادی
- رئیس هیئت اعزامی به رم ایتالیا از طرف فائو در قالب برنامه اماسر Emasar در سال‌های ۱۹۷۵ و ۱۹۷۶ میلادی
- رئیس هیئت گروه اعزامی به کنگره مرتع‌داری مسکو در سال ۱۹۷۶ میلادی
- رئیس هیئت کارشناسان اعزامی به مصر برای تهیه طرح تثبیت شن در سال ۱۹۷۶ میلادی
- اعزام به آفریقای جنوبی و کشور پادشاهی لوسوتو به منظور بررسی طرح سرمایه‌گذاری ایران در آن کشور
- همچنین ایشان به دلیل تلاش‌های فراوان در انجام وظایف محوله و پست‌های مدیریتی در سازمان جنگل‌ها و مراتع، بارها مورد تقدیر وزیر و معاونین وزیر قرار گرفت. به‌علاوه رئیس سازمان حفاظت محیط‌زیست (اسکندر فیروز) در سال ۱۳۵۱، بابت تألیف کتاب «بررسی‌های مراتع و گیاهان علوفه‌ای ایران» از ایشان تقدیر می‌کند. مهندس شیدایی در تاریخ ۱۳۵۱/۱۲/۲۳ با حکم وزیر کشاورزی و منابع طبیعی با حفظ سمت، به‌عنوان نماینده سازمان جنگل‌ها و مراتع در گروه مطالعاتی تهیه پروژه‌های کشاورزی و دامی تعیین و منصوب می‌شود.
- آقای مهندس گودرز شیدایی کتاب‌ها و جزوات فنی متعددی را به تنهایی، یا با همکاری سایر متخصصین دفتر فنی مرتع ترجمه و تألیف کرد، همچنین مقالاتی را به چاپ رساند که برخی از آنها به شرح زیر است:

- ۱) اجرای طرح‌های کوتاه‌مدت با صدور پروانه چرا براساس ظرفیت واقعی مرتع (در این مقطع ممیزی مرتع و صدور پروانه چرا را به‌عنوان طرح‌های کوتاه‌مدت در نظر می‌گرفتند).
 - ۲) اجرای طرح‌های طول‌مدت که تهیه هر طرح آن به‌طور متوسط ۶ ماه به طول می‌انجامد.
 - ۳) اجرای برنامه‌های احیا و اصلاح مراتع از طریق بذرافشانی، میانکاری و نهال‌کاری.
 - ۴) اجرای برنامه‌های ذخیره آب از طریق واترهاوستینگ و پی‌تینگ.
 - ۵) فعالیت در زمینه تعادل بین تولید مراتع و تولید علوفه.
- در دوره مدیریت ایشان در دفتر فنی مرتع، در فاصله چند ماه، در بهمن ماه سال ۱۳۴۹، دومین کنفرانس کارشناسان مرتع کشور در شیراز برگزار شد (شکل ۴). ایشان تا تیر ماه سال ۱۳۵۴ در سمت مدیرکل دفتر فنی مرتع باقی می‌ماند و در سی‌ام تیر ماه ۱۳۵۴ به سمت معاون امور اجرایی سازمان جنگل‌ها و مراتع منصوب می‌شود و این مسئولیت تا زمان بازنشستگی یعنی اول اردیبهشت سال ۱۳۵۸ ادامه می‌یابد. در زمان تصدی معاونت اجرایی سازمان، ایشان عضو هیئت‌مدیره شرکت چوکا نیز بود.
- مهندس شیدایی، از سوی سازمان، در بازدیدهای علمی و کنفرانس‌های بین‌المللی زیادی شرکت کرد که برخی از آنها عبارتند

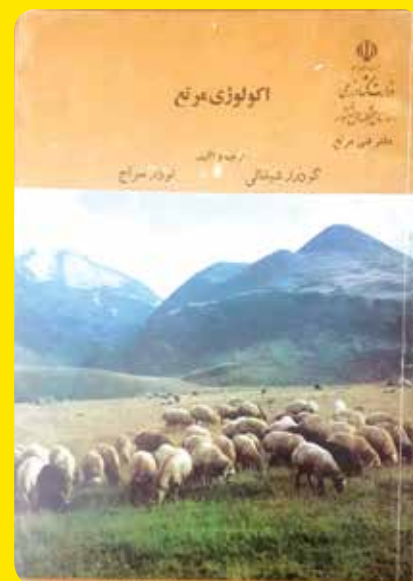
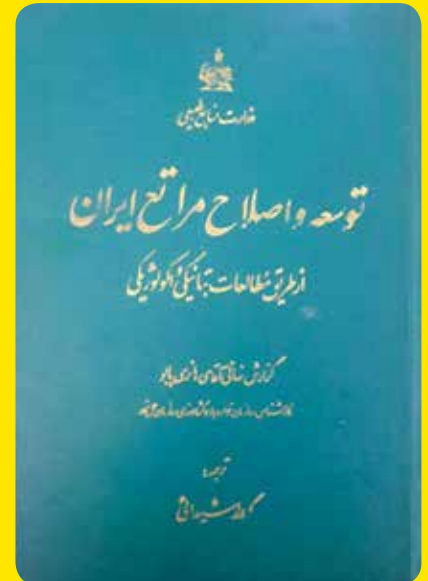
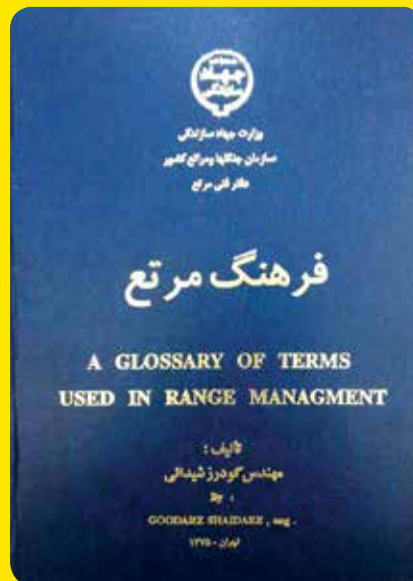

جنگلها و مراتع منتقل شدند ولی اینجانب، آقای مهندس نیکنام و آقای مهندس سراج در دفتر فنی مرتع ماندیم. پس از بازنشستگی چند سالی به کار ترجمه کتاب و فیلم اشتغال داشتم و در سال ۱۹۹۹ میلادی (۱۳۷۸ شمسی) به منظور نظارت بر تحصیلات فرزندانم به آمریکا آمدم و هم‌اکنون در ایالت لوئیزیانا، شهر باتن‌روژ سکونت دارم و گاهی بسته به اقتضای زمان، در کار منابع طبیعی مطالعه می‌کنم».

از برخی کارشناسان پیشکسوت که در زمان مدیریت آقای مهندس شیدایی در دفتر فنی مرتع مشغول بودند، خواهش کردم بارزترین ویژگی‌های حرفه‌ای و مدیریتی ایشان را در چند جمله بیان کنند. آقای مهندس جواد مقیمی از کارشناسان برجسته و خوش‌نام در این خصوص بیان داشتند: «آقای مهندس شیدایی مدیر متخصصی بود که در زمان مدیریت در دفتر فنی مرتع، از لحاظ علم مرتع‌داری، چند سروگردن از سایر کارشناسان و متخصصین بالاتر بود. ایشان مدیری بودند بسیار بلندنظر، که در عین داشتن اقتداری خاص، به شدت از لحاظ مادی و معنوی از کارشناسان و پرسنل دفتر حمایت می‌کردند. مهندس شیدایی اعتقاد زیادی به ارتقای علمی و تحصیلی کارشناسان داشتند، به طوری که در زمان مدیریت خود، برای تعداد زیادی از کارشناسان، بورس‌های تحصیلی در آمریکا و برخی دانشگاه‌های داخلی فراهم نمودند و کارشناسان را به کارگاه‌ها و دوره‌های آموزشی کوتاه‌مدت در کشورهای آمریکا و استرالیا اعزام می‌کردند. ایشان در محاوره و ترجمه زبان انگلیسی بسیار قوی بودند و به همین واسطه، کتاب‌ها و مدارک علمی متعددی را ترجمه کردند، همچنین ارتباط بسیار خوب با دانشگاه‌های معتبر در داخل و سایر کشورها داشتند. در زمان مدیریت ایشان در دفتر فنی مرتع، کتاب‌ها و جزوات متعدد تخصصی توسط ایشان و برخی از کارشناسان تهیه و چاپ شد که در تاریخ دفتر فنی مرتع کم‌نظیر بود». جناب آقای مهندس بهمن باباخانلو از کارشناسان پیشکسوت و برجسته دفتر فنی مرتع نیز، در ارتباط با آقای مهندس شیدایی بیان داشتند: «من در آبان ماه سال ۱۳۵۰، توسط ایشان، به استخدام دفتر فنی مرتع در آمدم، به عبارت دیگر، ایشان اولین مدیرکل من در دوران خدمت بودند و من، مطالب زیادی را از ایشان آموختم. در مصاحبه کوتاهی که برای استخدام با من کردند، گفتم رشته تحصیلی‌ام خاک‌شناسی است و اطلاعاتی از مرتع ندارم. به من گفتند این مهم نیست، زود یاد می‌گیری، فقط اگر شما ۵ درصد هم مثل برادرتان باشید (مرحوم برادرم آقای مهندس پرویز باباخانلو پیش‌ازین با ایشان کار می‌کرد)، کافی است. بعدها فهمیدم، این حرف ایشان، در واقع به دلیل علاقه‌ای بود که به تربیت نیروی انسانی متخصص داشتند. جناب آقای مهندس شیدایی، شخصیتی بسیار استثنایی داشت، جدیت و تسلط در کار، تلاش و پشتکار فراوان، همت بسیار برای ارتقای سطح علمی کارشناسان دفتر، شخصیت دادن به کارشناسان زیر نظر خود و از همه مهم‌تر دفاع تمام‌قد از آنان،

- توسعه و اصلاح مراتع ایران از طریق مطالعات بتانیکی و اکولوژیکی، ترجمه گودرز شیدایی، گزارش نهایی آقای هانری پابو، کارشناس سازمان خواروبار و کشاورزی سازمان ملل متحد، وزارت منابع طبیعی، فروردین ۱۳۴۸.
- اطلاعاتی درمورد مراتع ایران، تألیف شیدایی و نیکنام، دفتر فنی مرتع، وزارت منابع طبیعی، شهریور ۱۳۴۹.
- کتاب بررسی‌های مراتع و گیاهان علوفه‌ای ایران، برنامه عمرانی سازمان ملل متحد، سازمان خواروبار کشاورزی ملل متحد، ترجمه گودرز شیدایی، دفتر فنی مرتع، وزارت کشاورزی و منابع طبیعی، سازمان جنگل‌ها و مراتع کشور، اسفند ۱۳۵۰.
- برآورد مقدار بذر در هکتار، تألیف گودرز شیدایی و ناصر نعمتی، دفتر فنی مرتع، سازمان جنگل‌ها و مراتع کشور، وزارت کشاورزی و منابع طبیعی، بهمن ۱۳۵۰.
- روش‌های تعیین ظرفیت و بهره‌برداری از مراتع، گودرز شیدایی و نوذر سراج، دفتر فنی مرتع، سازمان جنگل‌ها و مراتع کشور، وزارت کشاورزی و منابع طبیعی، اسفند ۱۳۵۰.
- پیش‌بینی برنامه خوراک دام در برنامه پنجم عمرانی کشور، دفتر فنی مرتع به سرپرستی گودرز شیدایی، ۱۳۵۰.
- بررسی‌های مراتع و گیاهان علوفه‌ای ایران، گزارش فنی، وزارت کشاورزی و منابع طبیعی، سازمان جنگل‌ها و مراتع کشور، گزارش فنی: برنامه عمران سازمان ملل متحد- سازمان خواروبار و کشاورزی ملل متحد، ترجمه گودرز شیدایی و اسد کریمی، دفتر فنی مرتع، بهمن ۱۳۵۲.
- کتاب مرتع‌داری نوین و تولید علوفه در ایران، تألیف گودرز شیدایی و ناصر نعمتی، سازمان جنگل‌ها و مراتع کشور، وزارت کشاورزی و منابع طبیعی، ۱۳۵۵.
- کتابچه اکولوژی مرتع، ترجمه و تألیف گودرز شیدایی و نوذر سراج، دفتر فنی مرتع، سازمان جنگل‌ها و مراتع کشور، انتشارات روابط عمومی وزارت کشاورزی، بهار ۱۳۶۵.
- فرهنگ مرتع (A Glossary of Terms used in Range Management)، گودرز شیدایی، دفتر فنی مرتع، سازمان جنگل‌ها و مراتع کشور، وزارت جهاد سازندگی، ۱۳۷۵.
- A Study of Timber extraction problems in Iran, Goodarz Shidaee, 122 p., Thesis (M. Sc.), Louisiana state university, Agricultural and Mechanical college, Graduate Faculty, U.S.S, 1962.

در گفت‌وگوی تلفنی که با آقای مهندس شیدایی داشتم، ایشان بیان کردند: «تمامی نشریات طرح مشترک ۱۳۶ (بررسی‌های مراتع) که با همکاری سازمان خواروبار جهانی انجام شد، توسط اینجانب ترجمه و مورد استفاده قرار گرفت. همچنین پس از اتمام طرح یادشده، بیشتر کادر کارشناسی آن به مؤسسه تحقیقات

شکل ۶- تصویر جلد تعدادی از کتاب‌ها و گزارش‌های فنی ترجمه و تألیف شده توسط مهندس شیدایی

بی‌آنکه بخواهند این امتیاز را در انحصار خود نگهدارند، تعداد زیادی از کارشناسان مرتع و حفاظت خاک سازمان را (از جمله اینجانب) به آمریکا اعزام کردند. اگرچه تعداد اندکی از این کارشناسان اعزامی، پس از فارغ‌التحصیلی به کشور بازنگشتند، ولی آنان که مراجعت کردند، بدون تردید نقش مهمی در ارتقای سطح علمی دفاتر فنی سازمان داشتند. ایشان به انتشار نشریات فنی در زمینه مرتع بسیار بها می‌دادند و خود نیز چندین تألیف و ترجمه داشتند که بسیار ارزشمند بودند. ان‌شاء... هر کجا هستند، خدا نگهدارشان باد».

جناب آقای مهندس گودرز شیدایی دارای شش فرزند هستند و همان‌طور که خودشان بیان داشتند هم‌اکنون در آمریکا سکونت دارند. برای ایشان سلامتی و شادکامی آرزو می‌کنم.

در مواردی که به مشکلی برمی‌خورند، از ویژگی‌های بارز ایشان بود. در آن زمان، دفتر فنی مرتع، کارهای مطالعات صحرایی و تهیه طرح‌های جامع مرتعداری را آغاز کرده بود، همواره چند گروه از کارشناسان دفتر در مراتع مختلف مشغول به کار بودند، کارشناسان جدیدی که به کار گرفته می‌شدند، بلافاصله به یکی از این گروه‌ها می‌پیوستند. در واقع، کارآموزی و ارتقای سطح علمی توأم با عمل کارشناسان و کمک کارشناسان، از ابتدا شروع می‌شد و بدین ترتیب افراد کارکشته و صحرایده تربیت می‌شدند. یکی دیگر از کارهای بی‌نظیر جناب آقای مهندس شیدایی و به نظر من مهم‌ترین آن‌ها، اعزام کارشناسان به خارج از کشور، به‌خصوص دانشگاه‌های آمریکا، برای ادامه تحصیل بود. ایشان در دو رشته جنگل و مرتع، از دانشگاه‌های معتبر آمریکا، مدرک فوق لیسانس داشتند و کاملاً با این مسیر علم‌آموزی آشنا بودند.